

Pohled rodičů na inkluzivní vzdělávání

Petra Provazníková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra PROVAZNÍKOVÁ**
Osobní číslo: **H108242**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Pohled rodičů na inkluzivní vzdělávání**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního významu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na proces integrace a inkluze na ZŠ,
- na hledání odpovědi na otázku, jaký je pohled rodičů na inkluzi,
- na formy integrace dětí s problémy ve vzdělávání,
- na postavení sociální pedagogiky v procesu inkluze na školách.

Součástí práce bude sociologický výzkum zaměřený na pohled společnosti na inkluzivní vzdělávání. Cílovou skupinou budou rodiče, žáci, učitelé.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bartoňová, M. Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Brno: Paido, 2005.

Bartoňová, M., Vítková, M. Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Brno: Paido, 2007.

Lechta, V. a kol. Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál, 2003.

Lechta, V. a kol. Základy inkluzivní pedagogiky. Praha: Portál, 2010.

Trian, A. Nejčastější poruchy chování dětí. Praha: Portál, 2001.

Vítková, M. Integrativní speciální pedagogika. Brno: Paido, 2004.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Monika Tannenbergerová, DiS.

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Petra Povazníková
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně*11.04.2013*.....

Petra Povazníková
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce je zaměřena na integraci a inkluzivní formu vzdělávání. Nejprve jsou obecně vymezeny pojmy integrace/inkluzie. Další kapitola pojednává o vzdělávání jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami; charakteristika dle školského zákona, specifikace forem integrace těchto žáků do běžné základní školy. Ve třetí kapitole se čtenář dozví jaké jsou výhody a těžkosti inkluzivního vzdělávání a jakým způsobem je zajištěna podpora inkluzivní praxe. Třetí kapitolu uzavírá část zaměřena na významného činitele inkluzivního vzdělávání a tím je rodina.

Praktická část se věnuje pohledu rodičů na inkluzivní vzdělávání. Názor rodičů byl zjišťován dotazníkovou metodou. Cílem této práce bylo zjistit, zda rodiče souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy; zda rodiče rozumí pojmům pedagogická integrace a inkluzivní forma vzdělávání.

Klíčová slova: základní škola, integrace, inkluzie, inkluzivní vzdělávání, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, asistent pedagoga, rodič, integrovaný žák.

ABSTRACT

The thesis is focused on the integration and inclusive form of education. First, there are generally defined concepts of integration / inclusion. The next chapter deals with the education of pupils with special educational needs – a brief description according to the Education Law, the possible forms of integration of pupils with special educational needs in primary schools are mentioned too. In the third chapter is explained to readers what the advantages and difficulties of inclusive education are, how inclusive practise is supported in real and family as an important factor.

In the practical part is shown perspective of parents on inclusive education. The attitude of parents was ascertained by using questionnaires. The questionnaires were handed out to primary schools, then the results were analysed and interpreted. The target of this thesis was to determine whether the parents agree with the integration of pupils with special educational needs in primary school and whether notions of pedagogical integration and inclusive form of education are known to parents.

Keywords: primary school, integration, inclusion, inclusive education, pupils with special needs, integrated pupil, teacher's aide, parents

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Monice Tannenbergerové, DiS. za cenné rady, připomínky, a metodickou pomoc, kterou mi poskytla při vedení mé bakalářské práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat svým blízkým za obětavou pomoc, kterou mi poskytli v průběhu celého studia a také při zpracování mé bakalářské práce.

Má-li se člověk stát člověkem, musí se vzdělat.

Jan Amos Komenský

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 INTEGRACE A INKLUZE.....	10
1.1 Vymezení pojmů integrace a inkluze.....	10
1.2 Legislativa.....	11
1.3 Rámcový vzdělávací program pro základní školy.....	13
1.4 Hlediska a podmínky.....	15
2 VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI. 18	18
2.1 Charakteristika dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon).....	18
2.2 Formy začleňování.....	19
3 DŮSLEDKY A PROJEVY INKLUZE.....	22
3.1 Výhody inkluze.....	22
3.2 Těžkosti inkluze.....	24
3.3 Podpora inkluzivní praxe.....	26
3.3.1 Individuální vzdělávací plán a služby asistenta pedagoga.....	27
3.3.2 Rodina jako významný činitel inkluzivního vzdělávání.....	29
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
4 POHLED RODIČŮ NA INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	32
4.1 Cíl bakalářské práce, metody.....	32
4.2 Místo výzkumu.....	32
4.3 Hypotézy výzkumu.....	34
4.4 Analýza dotazníkového šetření.....	34
4.5 Závěr dotazníkového šetření.....	47
ZÁVĚR.....	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Téma Pohled rodičů na inkluzivní vzdělávání jsem si vybrala z toho důvodu, že problematika tohoto tématu je mi v rámci mé profese blízká. Pracuji jako asistent pedagoga na základní škole, a proto mě téma inkluze velmi zajímá. Mohu říci, že v mém případě nejde jen o zájem odborný, ale především o zájem lidský.

V současné době je téma integrace a inkluze nejen aktuálním, ale také velmi citlivým tématem. Trendem dnešní doby je, že jedinci se zdravotním či jiným postižením nepatří na tzv. okraj společnosti, ale jsou její nedílnou součástí, a tak se integrace takových jedinců stává součástí života celé populace. Každá vyspělá společnost by měla respektovat právo na vzdělání pro všechny, tzn. neodmítat jedince se specifickými vzdělávacími potřebami, ale naopak - snažit se je začlenit do běžného společenského života. Jak tahle teorie může fungovat v praxi? Nejdůležitějším faktorem je připravenost vzdělávacího zařízení, rodiny a dokonce i samotného žáka se speciálními vzdělávacími potřebami na proces integrace. A proto se ve své bakalářské práci pokusím najít odpověď na otázku, jak rodiče vnímají inkluzivní vzdělávání a jak jej hodnotí. Ze své krátkodobé praxe mám pocit, že rodiče i pedagogové jsou inkluzivnímu vzdělávání nakloněni a žáci respektují své „slabší“ spolužáky. V teoretické části práce se tedy pokusím objasnit termín integrace a inkluze a zjistit příčinu eventuálních těžkostí v procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy. Cílem praktické části je zjistit, zda rodiče souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy; zda rodiče rozumí pojmům pedagogická integrace a inkluzivní forma vzdělávání.

Jako asistentka pedagoga se snažím pomoci dětem s handicapem, aby se co nejlépe začlenily do třídního kolektivu, obstály a cítily se v kolektivu svých vrstevníků dobře. Sama ovšem vím, že bez aktivní spolupráce rodičů těchto dětí by výsledek mého snažení byl velmi nejistý. Proto se ve své práci zaměřím především na postoj rodičů k pedagogické integraci a inkluzivní formě vzdělávání. V případě, že se na konci mé práce ukáže, že rodiče jsou integraci/inkluzi nakloněni, že chápou princip inkluzivního vzdělávání, bude to pro mě potvrzení smysluplnosti mého pracovního uplatnění. Pokud se ukáží z pohledu rodičů možné problémy, nedostatky, či návrhy budu se jimi ve své praxi zabírat, informovat vedení školy, a chtěla bych tak přispět ke zdárnému průběhu inkluzivního vzdělávání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INTEGRACE A INKLUZE

1.1 Vymezení pojmů integrace a inkluze

Pojem integrace pochází z latiny. Překládá se jako nové vytvoření celku. Můžeme jej tedy definovat jako začlenění postiženého jedince do společnosti zdravých, kde dovede žít, cítí se přijat a identifikuje se se společností.¹ Cílem integrace je, aby se člověk s handicapem plnohodnotně začlenil do společnosti. Užívá se však i v jiných sférách života ve smyslu slov sjednocení, začlenění, zapojení a objevuje se i v jiných vědních oborech. Pojem „integrace“ se ve světě užívá od 60. let 20. století.

Pojem inkluze pochází z angličtiny to be included = být úplnou součástí. V případě školství se jedná o vytvoření takových podmínek, aby se vyučování a studia mohli zúčastnit všichni děti, žáci, studenti s ohledem na jejich individualitu a na pochopení jejich současných potřeb. Přitom nezáleží na srovnávání jejich výkonů a výsledků. Cílem inkluze je vytvořit komunitu, která se stará o všechny a je pro všechny otevřená. Bývá popisována jako nejvyšší stupeň integrace, nebo jako možnost poznat různorodost.

V České republice se o těchto dvou pojmech začalo více hovořit až v 90. letech.² Odborníci nejsou za jedno v názoru, zda se tyto pojmy mohou zaměňovat. Někteří dokonce zastávají názor, že se podstata slov integrace – inkluze vzájemně prolíná. Někteří naopak tvrdí, že pojetí těchto výrazů je založeno na jiných hodnotách, a proto je i účinek ve vzdělávacím procesu jiný. Určitě se však jedná o dlouhodobý proces, který je zaměřen na vytvoření prostoru pro spolupráci, společné učení, toleranci, možnosti spolupráce. Počátek používání pojmů inkluze, inkluzivní výchova, či inkluzivní vzdělávání se datuje od konání konference ve španělské Salamance v roce 1994.³

Této konference se zúčastnilo 300 zástupců z 92 států a 25 mezinárodních organizací. Ze setkání ve španělské Salamance vzešel dosud nejdůležitější dokument, který se týká vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami s názvem „The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education“. V tomto usnesení jsou stanoveny rámcové podmínky pedagogiky pro žáky se speciálními vzdělávacími

1 Bartoňová, M., Vítková, M. et al. Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 156. ISBN 978-80-210-5383-0

2 Bartoňová, M., Vítková, M. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III. Brno: Paido, 2009, s. 58. ISBN 978-80-7315-189-8.

3 Bartoňová, M., Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměřený na edukaci žáků se specifickými poruchami učení. 1. vyd. Brno: MSD, spol. s r.o., 2005, s. 7. ISBN 80-86633-38-1.

potřebami.

Prohlášení vyzývá vlády, aby postižené děti navštěvovaly tu školu, kterou by navštěvovaly, kdyby neměly žádné postižení. Zásadní myšlenkou je, že každá škola by měla přijmout žáka bez ohledu na jeho intelektuální, emocionální, jazykové, sociální schopnosti, či jiné podmínky.

Dále vyzývá vlády, aby se zasadily o to, aby do vzdělávání byly zapojeny všechny děti, aby se rodiče podíleli na rozhodování a aby učitelé měli možnost prohlubovat si své vědomosti a získávat tak větší odbornost pro svoji profesi.

Dokument se zabývá vyrovnáváním příležitostí, uplatňováním lidských práv a důležitosti zachování lidské důstojnosti.

Koncept inkluze vychází z principů, že:

- každému dítěti musí být dána příležitost dosažení určité úrovně vzdělání,
- každý má jiné schopnosti a potřeby,
- program pro vzdělávání by měl být vypracován a plánován tak, aby vyhovoval rozmanitosti potřeb,
- děti s handicapem mají mít možnost vzdělávat se v běžných školách, ale ty musí připravit podmínky pro plnění jejich speciálních potřeb,
- školy s inkluzivní orientací významně bojují proti diskriminaci.⁴

Myšlenky ze Salamanské konference jsou velmi pokrokové a zásadní. Vyvolávají však diskuzi o vhodnosti inkluze pro všechny, zda nemůže u některých jedinců nastat emocionální exkluze, pokud nebudou přijati kolektivem žáků, či učitelů.

1.2 Legislativa

Právo všech dětí na vzdělání je zajištěno v Listině základních práv a svobod: „*Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.*“⁵

Základním dokumentem, který upravuje práva dětí je Úmluva o právech dítěte.⁶ Tato

4 Prohlášení UNESCO ze Salamanky [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.csie.org.uk/inclusion/unesco-salamanca.shtml>

5 Čl. 33 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

6 Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb. (dále jen Úmluva o právech dítěte).

mezinárodní smlouva byla jednohlasně schválena Valným shromážděním OSN v listopadu 1980 a ratifikovalo ji 193 států. V únoru 1991 se k této smlouvě přihlásila i tehdejší Česká a slovenská republika. Touto úmluvou se stát zavazuje, že bude respektovat a zabezpečovat práva stanovená Úmluvou, a to každému dítěti, bez jakékoliv diskriminace. Dle Článku 1 této smlouvy má být dítě, tj. každá lidská bytost mladší osmnácti let – pokud, dle právního řádu, nebylo zletilosti dosaženo dříve, vychována zejména v duchu míru, důstojnosti, snášenlivosti, svobody, rovnosti a solidarity. Dle Článku 2 se smluvní státy zavazují respektovat práva každému dítěti bez jakékoliv diskriminace (rasa, barva pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, sociálního původu, tělesná nebo duševní nezpůsobilost...).

Především bych však zmínila Článek 3, kde je uvedeno, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí.⁷

Tuto zásadu by měli respektovat především ti, kteří spolurozhodují o tom, zda se to či ono konkrétní dítě bude vzdělávat v běžné základní škole, nebo ve škole speciální.

Dalším důležitým dokumentem, který Česká republika ratifikovala v r. 2009 a zavázala se tak k jeho plnění, je Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. Jde především o ochranu osob se zdravotním postižením, včetně osob s mentálním a duševním onemocněním, před diskriminací a podporuje jejich aktivní začlenění do společnosti. Tento dokument v Článku 24 přiznává právo těchto osob na inkluzivní vzdělání a to jak na primárním, tak i na sekundárním stupni. *„Důraz je kladen na rovnost vzdělávacích příležitostí pro všechny a odstranění překážek, které by tomu bránily, respektování vzdělávacích potřeb jednotlivců při vzdělávání, kvalitu vzdělávacího procesu a na možnost vzdělávat se a obnovovat, popř. získávat nové poznatky po celou dobu života, a to v prostředí vzájemné úcty, respektu ke všem osobám, které se účastní vzdělávání, prosazování principů názorové snášenlivosti, solidarity a vytváření mechanismů a opatření proti projevům diskriminace a netolerance ve všech jejich projevech.“*⁸

Legislativa českého školství posiluje tendence k individuální integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do „běžných škol“ a tím projevuje snahu o propojení speciálního školství se školami běžného typu.

7 Úmluva o právech dítěte.

8 Důvodová zpráva ke školskému zákonu [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://aplikace.msmt.cz/htm/zakonvkladaduvod28_8.htm.

1.3 Rámcový vzdělávací program pro základní školy

Dne 7. dubna 1999 vznikl na základě usnesení vlády České republiky č. 277 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – zakotven v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).⁹ Hlavní cíle tohoto programu se staly východiskem „Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice“, kterou zveřejnilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. května 1999. Ministerstvo se touto koncepcí přihlásilo k zásadě, že rozvoj vzdělávacích institucí, které se podílí na utváření národní vzdělanosti se má odvíjet z obecně přijatého rámce vzdělávací politiky a jasných střednědobých a dlouhodobých záměrů, jež mají být veřejně vyhlášeny a to v podobě závazného vládního dokumentu – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - tzv. „Bílá kniha“. *„Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpracovává Národní program vzdělávání, projednává jej s vybranými odborníky z vědy a praxe, s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji a předkládá jej vládě k projednání. Vláda předkládá Národní program vzdělávání Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu ke schválení.“*¹⁰ Tento program tedy formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání, odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol.

Kurikulárními dokumenty¹¹ na *státní úrovni* jsou: Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) se vydávají pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní, umělecké a jazykové vzdělávání.

Strategie RVP jsou založeny na klíčových kompetencích, provázaných se vzdělávacím obsahem a uplatněním získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení a formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro jednotlivé etapy vzdělávání. Při dosahování očekávané úrovně vzdělání podporuje RVP tendenci k zohledňování potřeb a možností žáků za současného zachování přirozené heterogenní skupiny. Podporuje vytváření příznivého pracovního klimatu ve školách založeného na motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky, tak aby byly oslabeny

9 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

10 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

11 Kurikulární dokumenty – nebo-li učební dokumenty.

důvody k vyčleňování žáků do specializovaných tříd a škol.

„Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů – *úroveň školní*, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbou a posuzování učebnic a učebních textů“.¹² Školní vzdělávací program (dále ŠVP) si vytváří každá škola v souladu s RVP a podle tohoto programu se následně realizuje výuka v každé konkrétní škole.

RVP i ŠVP jsou volně přístupné pedagogické i nepedagogické veřejnosti.¹³

ŠVP školy, ve které působím, klade důraz mimo jiné na:

- vzdělávání v souvislostech a ve smyslu vědeckého poznání
- respektování žáka jako osobnosti
- schopnost svobodné a tvůrčí práce, samostatného myšlení, odpovědného rozhodování a sebehodnocení, formulace vlastních cílů v rámci osobních možností.

A dále tento program zdůrazňuje: „*Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti.*“¹⁴

Za klíčové kompetence jsou v případě žáků se speciálními vzdělávacími potřebami považovány:

- *Kompetence k učení* (žák pracuje s učebnicemi, dokáže využít získané informace v praktickém životě, chápe obecně používané termíny, poznává vlastní pokroky,...)
- *Kompetence k řešení problémů* (žák samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení,...)
- *Kompetence komunikativní* (žák řeší samostatně běžné životní situace, dokáže popsat problém, dokáže přivolat pomoc,...)
- *Kompetence sociální a personální* (žák rozlišuje vhodné a nevhodné chování, navazuje vztahy s vrstevníky, respektuje pravidla práce v týmu,...)

12 Zákon č. 561/2004 Sb. , o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

13 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, MŠMT [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

14 Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní školy Vyškov, Morávková 40, příspěvková organizace.

- *Kompetence občanské* (žák zvládá běžnou komunikaci s úřady, dodržuje společenské normy a pravidla,...)
- *Kompetence pracovní* (žák je schopen soustředit se na pracovní výkon a dokončit ho, ...)

1.4 Hlediska a podmínky

Pro úspěšnou inkluzi jsou stanoveny řady podmínek, které by měly být splněny. Financování je jednou z hlavních podmínek. Jsou jisté odlišnosti u financování přímého a regionálního. Neméně důležitou podmínkou je vztah učitele a dítěte a dítěte k učiteli. Výuka by měla být méně zaměřena na individuální výkony, soutěživost, ale měla by se upřednostnit práce v týmu a brát v potaz rozdíly ve výkonu jednotlivých žáků.

V České republice jsou podmínky pro inkluzivní vzdělávání založeny na koncepci české vzdělávací politiky a na závazných dokumentech. Mezi tyto dokumenty patří také: Národní akční plán inkluzivního vzdělávání (2010-2013) a Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014.

Národní akční plán inkluzivního vzdělávání schválila vláda České republiky na svém zasedání dne 15. března 2010. Cílem tohoto dokumentu je realizovat připravená a schválená konkrétní opatření podporující inkluzivní vzdělávání na předškolním, primárním, sekundárním a terciárním stupni. Jde o dosažení maximálního rozvoje inkluzivního vzdělávání v českém vzdělávacím systému.

Snahou druhého dokumentu je proměna škol, které jsou samostatně zřízeny pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na poradenská a metodická centra.

Dalším důležitým dokumentem, který stanoví, za jakých podmínek je možné úspěšné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je RVP pro obor vzdělání základní škola speciální.

Jedná se zejména o tyto podmínky:

- *Prostorové a materiální podmínky* (učebnice, kmenové učebny pro každou třídu vybavené funkčním zařízením, prostory pro zájmovou činnost po vyučování, prostory pro osobní hygienu, prostory pro společné stravování, šatny, prostory pro přípravnou práci učitele,...)

- *Podmínky pro hygienické a bezpečné vzdělávání a život školy* (vhodný režim vyučování s dostatkem relaxace a aktivního pohybu, zdravé školní prostředí, ochrana žáků před úrazy,...)
- *Psychosociální podmínky* (vzdělávání propojit s praktickými zkušenostmi, úcta, tolerance, uznání, empatie, spolupráce, pomoc ostatním, respekt ke každému jedinci,...)
- *Personální podmínky* (pedagogičtí pracovníci s odpovídající odbornou způsobilostí a potřebnými profesními dovednostmi, odborná pomoc žákům – psycholog, asistent,...)
- *Organizační podmínky* (účast všech učitelů na přípravě a realizaci ŠVP, optimální režim života školy v souladu s potřebami žáků, způsoby projednávání problémů)
- *Podmínky spolupráce školy a rodičů žáků* (funkční informační systém, prostor pro setkávání učitelů s rodiči, poradní servis pro rodiče, možnost účasti rodičů na výuce,...) ¹⁵

Přestože je po právní stránce snaha o integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami posilována, proběhla nedávno v tisku informace, týkající se podmínek k zařazování žáků s lehkým mentálním postižením do běžných základních škol. Z tohoto článku vyplývá, že školy ani učitelé nejsou zatím na úplné začleňování těchto žáků připraveni. Tento názor se opírá o protesty mnoha učitelů základních škol, kteří nesouhlasí s rušením škol praktických a s hromadným začleňováním dětí s lehkým mentálním postižením do hlavního vzdělávacího proudu. Učitelé si stěžují, že nemají dostatek podmínek ke vzdělávání těchto dětí. Mezi tyto podmínky řadí: nedostatek financí jak na speciální učební pomůcky, tak i na asistenty a dále nedostatečné speciální vzdělání učitelů pro práci s těmito dětmi. Vládní zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimunková se pro MF Dnes vyjádřila: „V nejbližších letech nepočítáme s přeměnou praktických škol na školy hlavního vzdělávacího proudu a budeme v tomto smyslu i upravovat vládní Strategii boje proti sociálnímu vyloučení.“¹⁶ Zatím tedy k hromadnému přeřazování dětí s lehkým mentálním postižením do běžných základních škol nedojde, ale vzhledem k tlaku Evropského soudu pro lidská práva, který kritizuje selekci dětí, i vzhledem k příznivým výsledkům

15 Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání základní škola speciální RVP ZŠS, VÚP Praha 2008.

16 Frouzová, K. Obrat: zvláštní školy nekončí. Mladá fronta Dnes, 2013, č. XXIV/55, s. 4A. ISSN 1210-1168.

zahraničních škol, kde žáci nejsou vyloučeni z hlavního vzdělávacího proudu se dá předpokládat, že české školství půjde směrem k inkluzivnímu vzdělávání, avšak příprava musí být postupná a důkladná.

2 VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

2.1 Charakteristika dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon)

Nejdůležitější koncepční změna v pohledu na inkluzivní vzdělávání nastala po roce 1989. Do této doby bylo vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami doménou především speciálního školství. Legislativně bylo právo na vzdělávání jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách hlavního proudu poprvé zakotveno v zákoně ČNR č. 390/1991 Sb., o předškolních a školních zařízeních.

Radikální posun směrem k inkluzivnímu vzdělávání nastal vydáním školského zákona č. 561/2004 Sb.¹⁷

Podle školského zákona jsou za osoby se speciálními vzdělávacími potřebami považovány děti, žáci, studenti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním, sociálním znevýhodněním.¹⁸ Jedná se tedy o žáky, kteří při svém vzdělávání vyžadují speciální vzdělávací metody a postupy, které pomohou těmto žákům překonat jejich handicap, dosáhnout nejvyššího možného vzdělání, samostatnosti a sociálního začlenění.

Za zdravotní postižení se považuje - tělesné, zrakové, sluchové, mentální, autismus, vady řeči, souběžné postižení více vadami, specifické poruchy učení nebo chování.

Zdravotním znevýhodněním se rozumí - zdravotně oslabení, dlouhodobě nemocní, lehčí zdravotní poruchy, které způsobují poruchy učení a chování.

Za sociální znevýhodnění je považováno – nízké sociokulturní postavení rodiny, ohrožující sociálně patologické jevy, nařízená ústavní výchova event. uložená ochranná výchova, znevýhodnění z důvodu příslušnosti k etnické či národnostní skupině – a to především v souvislosti s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.¹⁹

Povinná školní docházka žáků se speciálními vzdělávacími potřebami může být

17 Bartoňová, M. Vítková M. et. al. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami IV. Brno: Paido, 2010, s. 42. ISBN 978-80-7315-201-7.

18 § 16 Zák. č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

19 Bartoňová, M. Vítková M. et al. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami IV. Brno: Paido, 2010, s. 43. ISBN 978-80-7315-201-7.

realizována následovně:

- základní vzdělání poskytuje po dobu 9-ti let základní škola; event. základní škola praktická (pro žáky, kteří pro rozumové nedostatky se nemohou úspěšně vzdělávat v běžné základní škole- IQ v pásmu lehké mentální retardace)
- základy vzdělání poskytuje po dobu 10-ti let základní škola speciální (pro žáky jejichž úroveň rozumových schopností jim neumožňuje vzdělávat se na základní škole ani na základní škole praktické – IQ v pásmu středně těžké mentální retardace)

Pro žáky s těžkým mentálním postižením je zřízen přípravný stupeň základní školy, jež je samostatnou jednotkou při základní škole speciální. Délka tohoto přípravného stupně může být až tři roky a v průběhu toho vzdělávání může žák přejít do nižšího stupně základní školy speciální. Žáci s hlubokou mentální retardací mají možnost vzdělávat se dle Rehabilitačního vzdělávacího programu základní školy speciální.

Cílem školství České republiky je umožnit všem žákům odpovídající stupeň vzdělání a rozvíjet jejich individuální předpoklady.²⁰ Pro úspěšné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen žáci se SVP) v běžné základní škole je třeba zajistit vhodné podmínky, mezi které patří: realizace vzdělávacího obsahu oboru Český jazyk a literatura ve všech ročnících základního vzdělávání, odstranění architektonických bariér, vhodné učební pomůcky, respektování potřeb žáka, zkvalitňovat připravenost pedagogických pracovníků pro práci s těmito žáky, umožnění působení asistenta pedagoga, spolupráce s ostatními školami, na kterých probíhá vzdělávání žáků se SPV.

2.2 Formy začleňování

Forma integrace žáka se SVP může být individuální nebo skupinová.

Individuální integrace – dítě dochází do běžné třídy základní školy, kde je vzděláváno na základě individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP), v něm jsou zohledněny specifické vzdělávací potřeby dítěte.²¹ Odpovědnost za kvalitu IVP má ředitel školy a škola tento vzdělávací plán dvakrát ročně konzultuje s odborníky ze školských poradenských zařízení.

²⁰ Mühlpachr, P. Speciální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 8, s. 54 – 57.

²¹ Více IVP str. 27

Dle § 3 Vyhlášky č. 72/2005 Sb. typy školských poradenských zařízení jsou:

- pedagogicko-psychologická poradna (zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na školní docházku, zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků, poskytuje metodickou podporu škole, prevence sociálně patologických jevů...)
- speciálně pedagogické centrum (poskytuje poradenské služby v oblasti vzdělávání žáků se zdravotním postižením, zjišťuje speciální připravenost žáků se SVP na povinnou školní docházku, zpracovává odborné podklady pro integraci těchto žáků, vykonává speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku)

Speciálně–pedagogická centra se zaměřují především na ty žáky, kteří nemohou být umístěni ve speciálních školách nebo pro žáky integrované.²²

Odborná pomoc těchto školských poradenských zařízení je velmi cenná a neméně podstatné je vytvořit podnětnou spolupráci s rodinou dítěte.

Skupinová integrace – dítě je vzděláváno ve třídě, která je zřízena výlučně pro žáky se SVP. Tyto třídy jsou však jen na některých základních školách.²³

Nejdůležitější v procesu školní inkluze je bezesporu pedagog. Je to především učitel, který zavádí inkluzivní pedagogiku do denní praxe, a je tedy rozhodujícím faktorem inkluzivního vzdělávání.

Učitel by měl disponovat kladnými charakterovými vlastnostmi a být teoreticky i prakticky připraven na výuku ve třídě s integrovaným žákem. *„Předpokladem pro úspěšnou integraci je, aby také učitelé základní školy disponovali základními speciálně – pedagogickými znalostmi a byli schopni rozpoznat lehčí poruchy a vhodně s nimi pedagogicky pracovat tak, aby zabránili jejich rozvinutí v těžší postižení.“*²⁴ Je důležité, aby učitel dokázal vytvořit příznivé klima ve třídě, rozpoznal skutečné vědomosti, dovednosti a znalosti žáka a vycházel z toho, v čem je žák úspěšný, motivoval ho k činnosti, citlivě reagoval na jeho potřeby. Jde o trpělivý a empatický přístup učitele k žákům, což je podmíněno jeho láskou k lidem a práci s lidmi.

22 Mühlpachr, P. Speciální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 12

23 Pedagogicko-psychologická poradna Brno [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.pppbrno.cz/page-rodice-evergreeny.php?evergreen=6>

24 Myschker, Ortman 1999 in Mühlpachr, P. Speciální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010, s. 154

Učitel musí přijmout žáka i s jeho odlišnostmi a zaměřit se na:

- zájmy dítěte a jeho možnosti
- motivaci dítěte a na prostor pro jeho sebeuplatnění
- podporu jeho vlastní strategie učení a jednání
- upevnit naučené pozitivní modely chování²⁵

Důležité je vtáhnout všechny žáky do diskuse a rozhovorů, klást žákům otázky, vytvářet pracovní skupiny. V těchto pracovních skupinách by měli žáci společně řešit problémy a poskytovat si tak vzájemnou pomoc a podporu. Děti mají možnost zjistit, že s pomocí ostatních lze obtíže překonávat a že je třeba si dobrých vztahů a ostatních hodnot vážit. Tato forma spolupráce pomáhá posilovat zdravé sociální jádro dětských skupin a podílí se na vytváření přátelského klimatu ve škole.

Výuka by tedy měla být cíleně zaměřena na zapojení se všech žáků, včetně žáků se SVP tak, aby se nikdo z nich neocítl v nevýhodě, postižen nedostatkem času či nedostatečnými nároky.

Pedagog musí své výukové programy přizpůsobovat, avšak podmínky a cíle edukace musí být zachovány.

25 Lechta, V. (ed.) Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 335. ISBN 978-80-7367-679-7.

3 DŮSLEDKY A PROJEVY INKLUZE

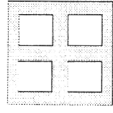
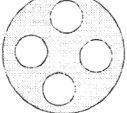
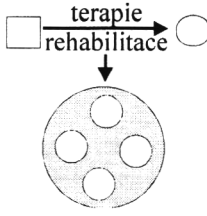
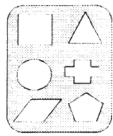
3.1 Výhody inkluze

Inkluze (z latinského *inclusio*) znamená tedy zahrnutí/přijetí do nějakého celku. Jak jsem se již výše zmínila v případě inkluzivního vzdělávání jde o poskytnutí optimální úrovně vzdělání v hlavním vzdělávacím proudu všem dětem. Zde je však možné zmínit rozdíl mezi integrací a inkluzí. V obou případech jde o přítomnost tzv. „jiného“ žáka ve třídě, ovšem v případě integrace to ještě nemusí znamenat, že se žák se SVP úspěšně zapojí do třídního kolektivu. V případě integrace se mnohdy škola jako celek těmto dětem výrazně nepřizpůsobuje, spíše naopak, tzn. že se tyto děti musí přizpůsobovat podmínkám školy, ve které jsou vzdělávány. Systém je ve své podstatě neměnný, žák se musí adaptovat. V případě inkluze jde o to, aby byly vytvořeny podmínky pro aktivní začlenění všech žáků do maximálního množství činností, které souvisí se školní docházkou, přičemž se odpovědnost za vytvoření optimálních podmínek přenáší ze specializovaných profesí na učitele. Jde tedy o to, aby se vzdělávání přizpůsobilo individuálním potřebám všech žáků, jejichž odlišnosti jsou respektovány a dokázat jim tak vytvořit prostředí, ve kterém se žáci, učitelé i rodiče žáků budou cítit dobře.

I když zatím nelze očekávat, že by se v podmínkách a prostředí českého školství stala integrace nebo inkluze např. u dětí s mentálním postižením masovým jevem, přesto však jejím cílem je, aby docházelo ke snižování počtu žáků, kteří jsou vyčleněni z hlavního vzdělávacího proudu do speciálních institucí. Jedním z důvodů je i předpoklad, že díky časně integraci v dětství je větší úspěšnost při společenské integraci dospělých.²⁶ Z toho vyplývá, že v případě inkluze nejde jen o vzdělávání jako takové, ale o celkovou výchovu ke kultivované osobnosti. Současní mladí lidé nemají problém pochopit složité počítačové programy, mají jazykové znalosti, touhu po informacích, ale co jim chybí a nejen jim, je interiorizace životních hodnot, dodržování etických norem, empatie, solidarity, prosociální chování.²⁷ Vzdělávací systém by se měl zásadním způsobem podílet na výchově k toleranci, vzájemné pomoci, obětavosti, snášenlivosti tak, abychom společně dokázali žít a být tak prospěšní celé společnosti.²⁸

26 Bartoňová, M. Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměření na edukaci žáků se specifickými poruchami učení. 1. vyd. Brno: MSD, spol. s r.o., 2005, s. 13. ISBN 80-86633-38-1.

27 Bakošová, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3. vyd. Bratislava: Public Promotion s.r.o., 2008, s. 51. ISBN 978-80-969944-0-3.

Speciální vzdělávání	Hlavní vzdělávací proud	Integrované vzdělávání	Inkluzivní vzdělávání
			
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žáci se speciálními potřebami ➤ Speciální školy ➤ Speciální pedagogové 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Běžné děti ➤ Běžní učitelé ➤ Běžná škola 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Modifikace žaka, aby vyhovoval podmínkám ➤ Systém je neměnný, žák se musí adaptovat 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žáci s různorodými potřebami ➤ Všichni žáci jsou schopni se učit ➤ Rozdílný původ, jazyk, vyznání, schopnosti, pohlaví, věk ➤ Modifikace systému, aby vyhovoval žákovi

Obrázek 1: Bartoňová M. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III*. Brno: Paido, 2009, s. 60. ISBN 978-80-7315-189-8.

Proč se tolik prosazuje začleňování dětí se SVP do běžných tříd základních škol?

Je to výhodné jen pro děti se SVP nebo je to přínosem i pro děti „zdravé“?

Z mého pohledu asistentky pedagoga si dovoluji souhlasit s Janem Michalíkem²⁹, který se k problematice výhod integrace vyjádřil v tom smyslu, že pro děti se SVP je velmi přínosné vzdělávat se v běžných třídách základních škol, neboť zde žáci se SVP zažívají něco, co v prostředí speciálních škol zažít nemohou, a to je především možnost identifikace, sebehodnocení, soutěžení se skupinou dětí, ve které je dítě se SVP vzděláváno. Nejde tedy jen o dosažené vědomosti, ale o celkový proces sociálního učení, které je „složitým intrapsychickým procesem osvojování si sociálních zkušeností, tj. zkušeností, které člověk získává v interakci s ostatními lidmi.“³⁰ Tyto integrované děti si tak osvojují kompetence, které odpovídají jejich věku a snižuje se u nich riziko vzniku komunikativních nedostatků, které by mohly získat ve speciálních školách.

Je tedy pravděpodobné, že tyto děti se v budoucnosti lépe začlení do majoritní společnosti, kde budou pochopitelně stejně konfrontovány s realitou. V německém článku, vyjadřujícím

28 Florianová, Z. Názory rodičů romských žáků na vzdělávání jejich dětí se zaměřením na možnost inkluzivního vzdělávání. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociální politiky a sociální práce. Vedoucí bakalářské práce Imrich Vašečka. [online]. [cit. 2013-01-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/363081/fss_b/

29 Michalík, J. Škola pro všechny aneb Integrace je když... Vsetín: ZŠ Integra, 2002, s. 4-7. ISBN 80-238-9885-X.

30 Vízdal, F. Základy psychologie. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 142.

podporu inkluzivnímu vzdělávání „Inklusive Bildung – Jetzt!“ v překladu „Inkluzivní vzdělávání – v současnosti!“ je vyjádřena obava, že „pro děti a mládež s postižením a handicapem znamená vyloučení do zvláštních škol jejich vstup na zvláštní životní cestu a tou je cesta na okraj společnosti“.³¹ Vždyť jinakost je součástí života – každý je jiný a čím dříve to děti poznají, tím lépe.

Je důležité naučit tzv. „zdravé“ děti týmové spolupráci se všemi svými spolužáky. Ostatně existují i ekonomické zprávy, které ukazují, že úspěšnější je ta společnost, kde všechny její součásti spolupracují. A kde jinde by měla začít výchova k vzájemné toleranci a pomoci než ve školních lavicích.³²

3.2 Těžkosti inkluze

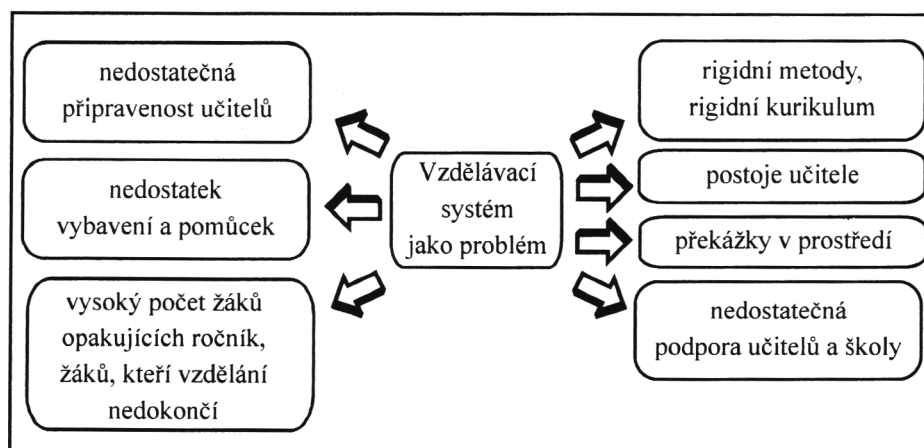
Projekt „škola pro všechny“, jehož cílem je umístit všechny děti bez ohledu na jejich postižení, do běžných škol. Tento trend je u nás stále ještě v počátcích. Překážkou na cestě k inkluzi jsou mentální návyky a setrvačnost v sociálním procesu lidské populace. Další překážky mohou být organizační (např. velké počty žáků ve třídách), nevhodné uspořádání prostředí, značné nároky na vzdělávání. Školní vzdělávací plány jsou často zaměřené na výkon, na posuzování výsledků žáků a proto je mnohdy obava na straně školy, že v případě inkluze žáků bude celkové hodnocení nižší a pohled rodičů na školu se zhorší. Žák se SVP může být tedy hrozbou pro dobrou pověst školy.³³ Z toho vyplývá, že překážkou může být samotná podstata vzdělávacího prostředí. Neméně důležitý je psychosociální stav žáků. Jejich nepřipravenost začlenit se do kolektivního vzdělávání, by mohla zkomplikovat výsledek inkluzivního vzdělávání. Ze své vlastní zkušenosti vím, že je velmi důležitý i kolektiv žáků, do kterého má být žák se SVP začleněn. V prvé řadě jde o to, aby byl integrovaný žák nejen tolerován, ale i akceptován.

Také výchovně – vzdělávací plány, by měly počítat s různorodostí žáků a být koncipovány tak, aby byla co největší podpora učení a aktivního zapojení všech dětí a předešlo se tak vyloučení žáků z výuky.

31 Inklusive Bildung – Jetzt! Sonderdruck Pädagogik, Heft. 2/2009 [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.gew.de/Binaries/Binary43645/SonderdruckManifest.pdf>

32 Michalík, J. Škola pro všechny aneb Integrace je když... Vsetín: ZŠ Integra, 2002, s. 4-7. ISBN 80-238-9885-X.

33 Bartoňová, M., Vítková M. et al. Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 17. ISBN 978-80-210-5383-0.

Obrázek 2: Bartoňová M. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III*. Brno: Paido, 2009, s. 60. ISBN 978-80-7315-189-8.

Překážky inkluzivního vzdělávání mohou být i na straně některých rodičů, kteří mohou být zatíženi určitými předsudky či obavami. Ze své vlastní zkušenosti mám pocit, že obava většinou není na straně rodičů dětí se SVP, ale rodičů tzv. „zdravých dětí“. Z tohoto důvodu je velmi důležitá úzká spolupráce rodiny a školy.

Školský systém a fungování škol samotných se v průběhu let měnil a mění. Výuka ve školní třídě už vypadá jinak než před dvaceti lety, kdy žáci seděli způsobně ve svých lavicích a všichni se stejnou metodou učili školní látku. Dnes se používají jiné přístupy, výuka se individualizuje, uplatňuje se skupinové vyučování, žáci se SPV se vzdělávají formou individuálních vzdělávacích plánů. Odpůrci inkluze hovoří o tom, že některé děti se SVP mohou ve škole strádat tím, že nezažijí pocit úspěchu. Já jsem se nad tímto možným problémem také zamýšlela a po téměř dvouleté praxi jako asistentka pedagoga si dovoluji poznamenat, že vše začíná u pedagoga. Myslím tím, že i žák se SPV může v běžné základní škole zažít pocit úspěchu, a to v tom případě, když učitel uplatňuje výukové metody, které umožní všem žákům aktivní a úspěšné plnění zadaných úkolů.

Školy mohou ovlivnit vzdělávací zkušenost žáků i samotných učitelů tím, že budou rozvíjet kulturu, v níž je každý respektován, a kde veškerá koncepce a politika směřuje k zapojení, spolupráci a dobrým výsledkům všech žáků.³⁴

34 Ukazatel inkluze [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.ferovaskola.cz/data/downloads/Index_inkluze.pdf

3.3 Podpora inkluzivní praxe

V rámci podpory inkluzivní praxe došlo k důležitým právním úpravám a to mimo jiné i změnou uvedenou ve vyhlášce č. 147/2001 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

*„Škola již nemůže odmítnout vzdělávání formou individuální integrace v běžné škole, pokud taková škola má podmínky k takovému vzdělávání. Školy na přístě musí dbát na to, aby svoje prostředí, či personální obsazení přizpůsobily ke vzdělávání žáků a studentů s těžkým zdravotním postižením.“*³⁵ Postupně se tak do povědomí jak odborné, tak i laické veřejnosti dostává zásada „vzdělávat běžně, pokud je to možné, speciálně, pokud je to nutné“.

Inkluzivní škola v oblasti praxe je mimo jiné charakterizována:

- fungující spoluprací učitelů
- sdílením poznatků a výukových postupů
- diferencovanou nabídkou pro žáky s různými nadáními či handicapy
- diferencovaným hodnocením různých žáků a adekvátním využíváním jejich sebehodnocení³⁶

Podstatou diferencovaného hodnocení může být ten fakt, že dítě se SVP bude přijato takové, jaké je a nebudou na něj kladeny zvýšené nároky. Důležité je zaměřit se na citovou pohodu dítěte, neboť ta je často vázána na samotný výkon.

V souvislosti s inkluzivní praxí nabývá na významu možnost využití vyrovnávacích a podpůrných opatření.

Dle znění vyhlášky č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, se za vyrovnávací opatření při vzdělávání žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním rozumí „využívání pedagogických, popřípadě speciálně

35 Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění.

36 Přípravenost školy k inkluzivnímu vzdělávání. Dotazník pro učitele. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/19_Pripravenost_skoly_k_inkluzivnimu_vzdelavani.pdf

pedagogických metod a postupů, které odpovídají vzdělávacím potřebám žáků, poskytování individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku, využívání poradenských služeb školy a školských poradenských zařízení, individuálního vzdělávacího plánu a služeb asistenta pedagoga. Za podpůrné opatření se považuje „využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka“³⁷

3.3.1 Individuální vzdělávací plán a služby asistenta pedagoga

Individuální vzdělávací plán (dále jen IVP) je závazným dokumentem, vycházejícím ze školního vzdělávacího programu té které školy a stanoví takovou organizaci vzdělávání, která bude odpovídat fyzickým a časovým možnostem individuálně integrovaného žáka, případně žáka skupinově integrovaného, či pro žáka speciální školy. IVP je vypracováván již před nástupem žáka do školy, eventuálně do měsíce po jeho nástupu. Může však být doplňován a upravován během celého školního roku. Podmínkou pro stanovení IVP je, aby žák splnil požadavky stanovené rámcovým vzdělávacím programem, tzn. aby byl hodnocen z obsahu učiva. Na jeho realizaci, pravidelném vyhodnocování a upravování se podílí metodik školního vzdělávacího programu společně s třídním učitelem, event. učiteli těch daných předmětů, ve kterých je žák vzděláván. Dvakrát ročně vyhodnocuje jeho dodržování školské poradenské zařízení.

IVP obsahuje:

- údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,
- údaje o cíli vzdělávání žáka, časovém a obsahovém rozvržení učiva, volbě pedagogických postupů, způsobu zadávání, plnění úkolů a jejich hodnocení,
- seznam učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů,

³⁷ Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění.

- jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola v kontaktu při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
- návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde je žák vzděláván,
- závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.³⁸

Asistent pedagoga

Jak jsem již výše uvedla, další formou vyrovnávacích a podpurných opatření je služba asistenta pedagoga. Asistent pedagoga je významnou pomocí učitele při inkluzivní formě vzdělávání. Dle § 2 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů je definován jako pedagogický pracovník. Pozici asistenta pedagoga zřizuje krajský úřad na žádost ředitele školy a nezbytné je také vyjádření školského poradenského zařízení, dle § 16, odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.³⁹ V žádosti musí být uveden důvod zavedení funkce asistenta pedagoga a cíle, kterých chce jejím prostřednictvím dosáhnout. Ze své osobní zkušenosti vím, že forma inkluzivního vzdělávání je pro pedagoga náročná a vzájemná tvůrčí spolupráce mezi učitelem a pedagogickým asistentem je pro úspěšnou integraci dětí se SVP nezbytná. Pro práci asistenta pedagoga je velmi důležitá možnost konzultace vzdělávacích postupů a metod, ale také společné řešení problémů, které se ve třídě s integrovaným žákem mohou vyskytnout.

Hlavní pracovní náplní asistenta pedagoga je:

- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovných a vzdělávacích aktivitách,
- pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků,
- podpora žáků se SVP při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,
- pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze, při vyučování a také při školních akcích.⁴⁰

38 Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění.

39 Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

40 § 7 odst. 1 vyhl.č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

V rámci legislativních změn (vyhláška č. 147/2011, kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb.) došlo k důležité úpravě: v odst. 1 písmene d) § 7 se uvádí, že „mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga patří nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.“⁴¹

Asistenti pedagoga jsou v případě inkluzivního vzdělávání velmi důležití, ovšem úspěšné může být vzdělávání žáků se SPV jen tehdy, když je vzdělávání týmovou prací. Tato týmová práce spočívá ve spolupráci: vedení školy – učitel – asistent pedagoga – poradenské pracoviště – rodina dítěte.

3.3.2 Rodina jako významný činitel inkluzivního vzdělávání

Pokud má být inkluzivní proces úspěšný, je nezbytně nutné, aby docházelo k úzké spolupráci mezi rodinou a školou.

Někdy však rodiče přistupují ke škole s obavami a možnou nedůvěrou ke školnímu prostředí. Jejich přístup může být ovlivněn například i negativními zkušenostmi, které získali při komunikaci s některými institucemi, od kterých očekávali vstřícnější přístup a podporu. Mě osobně v poslední době překvapil ten názor, že rodiče dítěte, které má nějaký „handicap“, by se měli v zájmu svého dítěte absolutně obětovat, tzn. že by neměli chodit do zaměstnání, neměli by se věnovat svým zálibám, zkrátka že tito rodiče si „nezaslouží vlastní život“. Souhlasím s názorem Lei Květoňové, která v rozhovoru pro časopis Informatorium uvedla termín „spokojená matka“ a v souvislosti s tímto termínem vysvětluje, že na úspěšný rozvoj dítěte má vliv taková matka, která nerezignuje na své záliby a není jen v roli oběti. „*Role oběti není ku prospěchu ani dítěti, ani partnerskému životu.*“⁴² To znamená - nebýt obětí, ale obětavě pomáhat. Já, z hlediska své profese mohu říct, že obdivuji přístup mnohých rodičů, kteří aktivně pomáhají svým dětem, spolupracují se školou tak, aby jejich dítě se SVP mohlo být úspěšně vzděláváno v běžné základní škole. Těmto rodičům, se kterými se setkávám, záleží na tom, aby jejich děti byly vzdělávány společně se svými vrstevníky, v místě svého bydliště. Forma spolupráce pochopitelně souvisí s individuálními potřebami každého žáka a samozřejmostí je také vzájemná úcta a respekt jak na straně učitelů, tak i na straně

41 Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění

42 Květoňová, Lea. Dítě s handicapem je pro učitele výzva. Informatorium, Praha: Portál, únor 2013, s. 8 – 10. ISSN 1210-7506.

rodičů. Pokud rodina nespolupracuje, je šance na úspěšné vzdělávání dětí se SPV mizivá.

Rodiče mohou tedy významným způsobem ovlivnit podmínky, ve kterých dítě vyrůstá takovým způsobem, aby výrazně podpořili kvalitu procesu inkluzivního vzdělávání a jeho výsledky.

...Jiné je tvé dítě.

Jiné ve svém duševním bohatství,

jiné v rozvoji svých schopností,

jiné ve vztazích ke světu,

jiné ve svém jednání i počínání,

jiné v běžných reakcích.

Je jiné, ale není horší.

Heinrich Behr

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 POHLED RODIČŮ NA INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

4.1 Cíl bakalářské práce, metody

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda rodiče souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy, zda rodiče rozumí pojmům pedagogická integrace a inkluzivní forma vzdělávání.

Pro vypracování praktické části této bakalářské práce byla použita metoda *kvantitativního výzkumu*. Výzkumnou formou byl *dotazník*, který je nejčastější metodou pro zjišťování hromadných údajů a lze tak během krátké doby získat velké množství informací.⁴³

S účelem a cílem dotazníku byli respondenti seznámeni ve vstupní části. Druhá část dotazníku obsahovala 12 uzavřených otázek, které poskytovaly hotové alternativní odpovědi. Bližší specifikace byla možná u 4 z těchto otázek. Respondenti zvolili vždy jednu odpověď, pokud nebylo v zadání otázky uvedeno jinak. Nejprve byly pokládány otázky lehčí, pak následovaly otázky těžší.⁴⁴ Jednotlivé otázky směřovaly k cíli bakalářské práce a tím bylo zjistit názor rodičů na integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol.

Náhodně bylo osloveno 70 rodičů, z toho 15 pedagogů. Výzkumu se účastnilo 68 (20 mužů a 48 žen) rodičů. Následně byly dotazníky sesbírány a zpracovány. Někteří využili možnosti podrobnějších odpovědí u určitých otázek.

Dotazník je uveden v příloze, která je součástí bakalářské práce.

4.2 Místo výzkumu

Dotazníky byly rozdány na dvou základních školách – ve Vyškově a v malé vesnici Moravské Prusy (okr. Vyškov), na obou školách jsem měla možnost působit jako asistentka pedagoga.

Základní škola ve Vyškově, na které probíhal výzkum, je úplná základní škola se všemi ročníky s celkovým počtem 292 žáci. Školní vzdělávací program je zaměřen na „vzdělávání v souvislostech“. V rámci školního vzdělávacího programu je na druhém stupni této školy rozšířená výuka informatiky a pro žáky se SVP je zřízena jedna

43 Gavora, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010, s. 121. ISBN 978-80-7315-185-0

44 Gavora, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010, s. 122. ISBN 978-80-7315-185-0

specializovaná třída. V této třídě je 12 žáků ve skupinové integraci. Celkem je na škole 21 integrovaných dětí s vývojovými poruchami učení (mentální postižení, tělesné, sluchové, kombinované, vady řeči) v tzv. individuální integraci. Škola zaměstnává 3 asistenty pedagoga.

Z výše uvedeného je patrné, že škola podporuje začleňování všech dětí do vzdělání, a proto zde byl vypracován projekt „Vzdělávání inkluzivně“, který směřuje ke všem dětem s ohledem na jejich individuální vzdělávací potřeby. Cílem projektu je zavést nové efektivnější postupy do vyučování, aby se tak zvýšila aktivita a samostatnost všech žáků. Díky tomuto projektu získala škola finanční dotaci z prostředků Evropské unie (operační program vzdělávání EU Peníze školám). Finanční prostředky byly použity především k dovybavení školy novými pomůckami.⁴⁵

Mezi další projekty podporující inkluzivní formu vzdělávání patří:

- Program podpory integrace zdravotně postižených občanů do společenského a pracovního života.
- Canisterapie – tento projekt je zaměřen na pomoc při vzdělávání žáků se SVP. Canisterapeutický kurz navštěvují žáci ze specializované třídy a žáci individuálně integrovaní.

Na základě vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že na většinu žáků, kteří se účastní tohoto kurzu, má canisterapie velmi pozitivní vliv. Mnohým žákům se zlepšily, díky canisterapeutickým technikám, vyjadřovací a komunikační schopnosti. Zvyšuje se jejich citlivost, schopnost empatie a důvěry.

Druhou školou, na které probíhalo výzkumné šetření, byla Základní škola Moravské Prusy. Jde o vesnickou malotřídní školu, kde je pouze 1. - 4. ročník. V současné době má tato škola 43 žáky. V letošním školním roce probíhá individuální integrace čtyř dětí s vývojovými poruchami učení (dyslexie, dysgrafie apod.) bez účasti asistenta pedagoga. Integraci dětí se závažnějšími vzdělávacími potřebami jako je např. lehká mentální retardace, autismus a další, které vyžadují přítomnost asistenta pedagoga ve třídě, nepovažuje paní ředitelka na základě konzultace se Speciálně pedagogickým centrem za vhodnou. Hlavním důvodem je výuka v tzv. spojené třídě, kde jsou současně vzděláváni

⁴⁵ ZŠ Morávková. [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: http://www.zsmoravkova.vys.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=81

žáci dvou ročníků. Učitel zde musí velmi vhodně dělit činnosti tak, aby byly zaměstnány všechny děti. Jde o organizačně náročnou práci jak pro učitele, tak i pro děti, které se ovšem díky tomu naučí plnit úkoly samostatně, musí soustředit pozornost na svoji práci, ačkoliv se učitel věnuje druhému ročníku. Tyto „plusy“ ovšem nemůžeme očekávat u dítěte se závažnějšími vzdělávacími potřebami, které vyžaduje pomoc další osoby. S tím tedy souvisí obava paní ředitelky, zda by se vůbec škole podařilo získat finanční prostředky na asistenta pedagoga a také jestli by mohla získat člověka, který by tuto pozici kvalitně zastával. Práce asistenta pedagoga je náročná na psychiku, pozornost, empatii, trpělivost, ale není finančně dobře ohodnocena. A pokud asistent pedagoga není přímo z vesnice, je třeba zvážit ještě další náklady a to na dojíždění.

Je tedy zřejmé, že začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami má i svá úskalí a proces pedagogické integrace může být na některých základních školách složitější.

4.3 Hypotézy výzkumu

Na počátku výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Nadpoloviční většina rodičů souhlasí s přítomností žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě běžné základní školy.

H2: Jako největší problém, při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, budou rodiče označovat „kvalifikovanost učitelů“.

Níže jsou uvedeny všechny otázky a jejich vyhodnocení. U některých otázek je pro přesnost uvedeno i grafické zpracování. Na závěr je dotazníkové šetření shrnuto a vyhodnoceno.

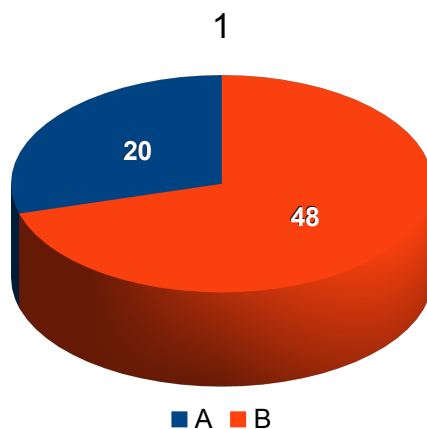
4.4 Analýza dotazníkového šetření

V první části dotazníku byly vyhodnoceny základní charakteristické prvky, které se týkají pohlaví, věku, dosaženého stupně vzdělání.

1. Jaké je vaše pohlaví?

A) muž

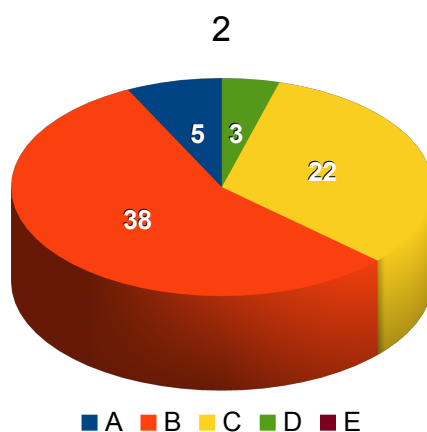
B) žena

Z celkového počtu 68 respondentů zodpovědělo dotazník 20 mužů a 48 žen. Z uvedeného výsledku vyplývá větší zastoupení žen v dotazníkovém šetření.

2. Jaký je váš věk?

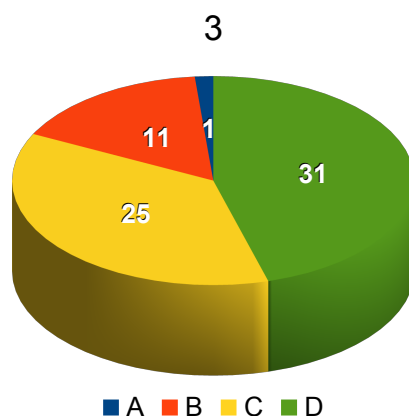
- A) 18-30
- B) 31-40
- C) 41-50
- D) 51-60
- E) 61 a více

Největší počet respondentů v počtu 38 spadal do kategorie 31 - 40 let. Další početná skupina v počtu 22 respondentů byla ve věku 41 - 50 let. 5 respondentů bylo ve věkové kategorii 18 - 30 let a 3 respondenti v kategorii 51 - 60 let. V kategorii 61 a více nebyl zastoupen žádný respondent.

3. Jaké je vaše dosažené vzdělání?

- A) základní
- B) střední odborné
- C) střední s maturitou
- D) vysokoškolské

31 respondentů uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské. 25 respondentů uvedlo střední s maturitou a 1 respondent uvedl jako nejvyšší dosažené vzdělání střední odborné. Žádný dotazovaný nedosáhl pouze základního vzdělání.

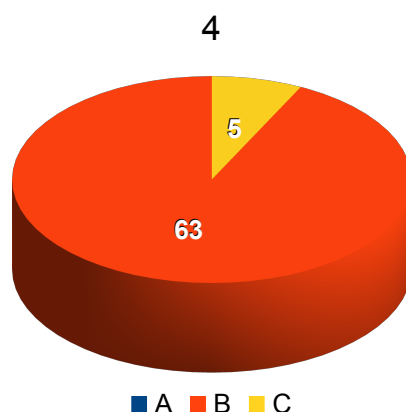
Z celkového počtu 31 respondentů, s vysokoškolským vzděláním je 12 učitelů.

Pro zajímavost uvádím u otázek, kde byla možnost bližší specifikace, i názory těchto pedagogických pracovníků.

Další část dotazníku je zaměřena na otázky, které se věnují názorům rodičů k problematice integrace/inkluze.

4. Co je to pedagogická integrace?

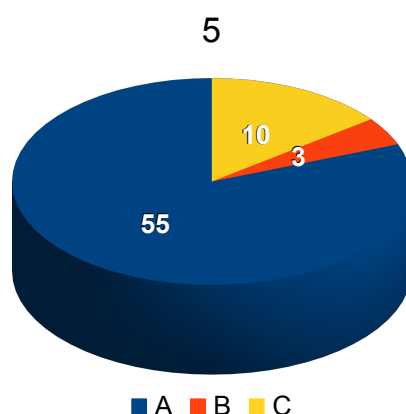
- A) vzdělávání na univerzitách třetího věku
- B) vzdělávání postižených/znevýhodněných dětí na běžných základních školách
- C) nevím

Na otázku týkající se pedagogické integrace z celkového počtu 68 respondentů odpovědělo 63 respondentů, že se jedná o vzdělávání postižených/znevýhodněných dětí na běžných základních školách. Pouze 5 z dotazovaných nevědělo, co znamená pojem pedagogická integrace. Z uvedených odpovědí vyplývá, že většina dotazovaných zná pojem „pedagogická integrace“.

5. Co je to inkluzivní vzdělávání?

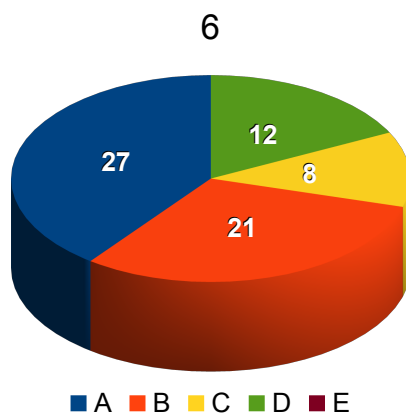
- A) společné vzdělávání všech žáků, s různými potřebami, v jedné třídě
- B) vzdělávání dětí ve speciálních školách
- C) nevím

Většina dotazovaných má povědomí o inkluzivní formě vzdělávání. 55 dotazovaných vybralo jako správnou tu odpověď, ve které je uvedeno, že se jedná o společné vzdělávání všech žáků s různými potřebami v jedné třídě. 3 dotazovaní se domnívali, že inkluzivní vzdělávání je forma vzdělávání dětí ve speciálních typech škol, a 10 dotazovaných odpovědělo – nevím.

6. Co si myslíte o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění) na běžných základních školách?

- A) souhlasím
- B) spíše souhlasím
- C) nemám na tuto otázku vyhraněný názor
- D) spíše nesouhlasím
- E) nesouhlasím

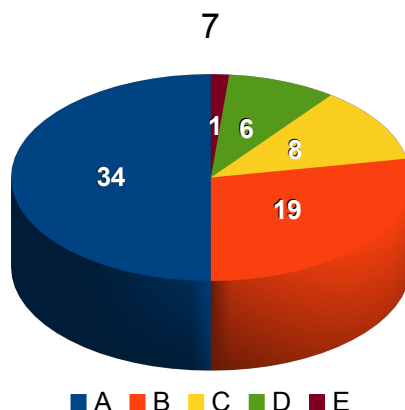

27 respondentů odpovědělo, že souhlasí, 21 respondentů uvedlo, že spíše souhlasí, 12 respondentů uvedlo, že nesouhlasí a 8 respondentů nemá na tuto otázku vyhraněný názor.

Z této otázky, která se týkala již konkrétně začleňování žáků do běžných typů základních škol, vyplývá, že většina respondentů souhlasí se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných základních školách.

7. Souhlasil/a byste, kdyby do třídy, kterou navštěvuje vaše dítě, zařadili žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

- A) ano
- B) spíše ano
- C) na tuto otázku nemám vyhraněný názor
- D) spíše ne
- E) ne

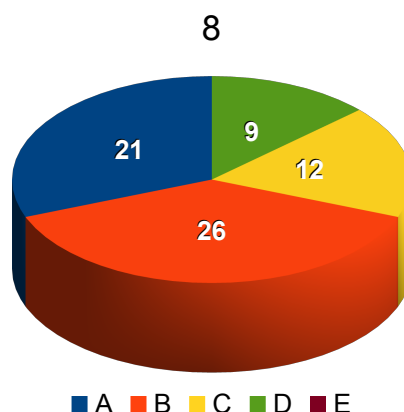

Na tuto otázku odpovědělo 53 respondentů kladně (34 respondentů vybralo možnost ano a 19 spíše ano), 8 respondentů uvedlo, že na tuto otázku nemá vyhraněný názor a negativní názor vyjádřilo 7 respondentů (6 – spíše ne, 1 – ne). Je patrné, že většině respondentů by nevadilo společné vzdělávání jejich vlastního dítěte se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.

8. Může být zařazení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy přínosem pro ostatní žáky?

- A) určitě ano
- B) spíše ano
- C) nevím
- D) spíše ne
- E) určitě ne

Pokud si myslíte, že ano, napište, prosím, čím?.....

Kladně odpovědělo 47 respondentů (21 – určitě ano, 26 – spíše ano), 9 respondentů vyjádřilo negativní postoj tím, že vybrali odpověď – spíše ne a 12 respondentů odpovědělo – nevím.

Někteří rodiče využili možnosti bližší specifikace svého kladného postoje a zde jsem vybrala základní myšlenky jejich odpovědí:

- „V běžném životě se také s těmito lidmi setkají a budou na to připraveni.“
- „Děti se nebudou na tyto žáky dívat skrz prsty - posmívat se a uvědomí si, že mají pomáhat a přizpůsobit se.“
- „Uvědomí si, že někdo může být odlišný, mohou si začít vážit vlastního zdraví.“
- „Děti se naučí toleranci, ohleduplnosti, spolupráci, zájmu o druhé.“
- „Socializace, ostatní děti mají lepší sociální citění a uvědomí si, že zdraví není samozřejmost.“
- „Děti od malička vidí, že se lidé liší, přijímají „postížené“ spolužáky naprosto samozřejmě a chovají se k nim jako k sobě rovným.“
- „Děti se naučí k takovým dětem chovat a budou je brát jako každého svého kamaráda bez omezení.“

Vybrané základní myšlenky dotazovaných rodičů-pedagogů, kteří mají zkušenosti se začleňováním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

- „Ostatní děti mají další zkušenost do života – a tou je ohleduplnost.“

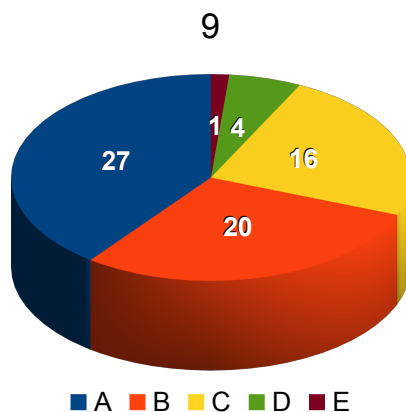
- „Empatie ze strany žáků, pomoc, vidí, že existují lidé, kteří to mají o mnoho těžší, než zdraví lidé.“
- „Učí se být tolerantní, brát ohledy, chovat se k sobě hezky, pomáhat, nevnímat je jako odlišné.“
- „Děti se naučí pomáhat slabším a vnímají tyto žáky jako součást kolektivu a společnosti.“
- „Děti se setkají s odlišností a naučí se ji nevnímat jako něco špatného.“

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že většina respondentů je toho názoru, že je přínosné pro ostatní žáky společné vzdělávání se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, u většiny těchto odpovědí se objevovala důležitá slova jako: pomoc, ohleduplnost, tolerance.

9. Může být zařazení do běžné základní školy přínosem pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

- A) určitě ano
- B) převážně ano
- C) nevím
- D) převážně ne
- E) určitě ne

Pokud si myslíte, že ano, napište, prosím, čím?

Na tuto otázku kladně odpovědělo stejně respondentů jako u předešlé otázky tzn. 47 (27 - určitě ano, 20 – převážně ano), 5 respondentů vyjádřilo zápornou odpověď (4 – převážně ne; pouze jeden dotazovaný se vyjádřil, že určitě není pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami přínosné zařazení do běžné základní školy) a 16 respondentů nevědělo.

Jeden z rodičů - pedagogů, který se vyjádřil k této otázce, že neví, jaký by to mohlo mít přínos pro takového žáka, svoji odpověď blíže specifikoval: *„Záleží na tom, jak bude dítě vnímat svou odlišnost a výkony, může trpět trvalým pocitem neúspěchu ve srovnání s běžným žákem – v tom případě neintegrovat, ale přemístit k dětem se stejnými, nebo podobnými obtížemi.“*

U této otázky byla, v případě kladné odpovědi, možnost bližší specifikace - *„Pokud si myslíte, že ano, napište, prosím, čím?“*

- *„Dítě se může více rozvíjet, i když záleží na stupni a druhu postižení.“*
- *„Dítě je součástí kolektivu svých vrstevníků.“*
- *„Socializace, naučí se správné vzorce chování, umí se pohybovat mezi běžnou populací.“*
- *„Postižení nejsou uzavřeni jen ve svém světě, ale mají možnost navázat kontakty se svými zdravými vrstevníky a obohatit si tak vzájemně pohled na svět.“*
- *„Pocit sounáležitosti, osobní rozvoj, přijetí.“*
- *„Necítí se izolovaně (méněcenně) a také se rychleji naučí látku – přínosná je tedy společná výuka.“*
- *„Necítí se vyřazeno ze společnosti, učí se vycházet s ostatními a ostatní ho mohou motivovat.“*
- *„Bude lépe připraven pro běžný život, může zjistit, že i se svým omezením může zvládat běžné povinnosti jako jeho stejně staří vrstevníci. Nebude jen v úzké skupině - více možností ve vztazích s dětmi.“*
- *„Snaží se vyrovnat zdravým dětem, a proto dělá rychlejší pokroky.“*

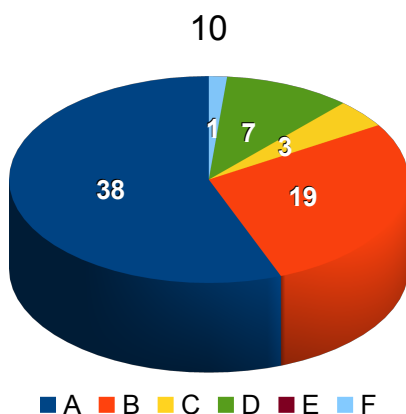
Neméně zajímavý je i názor některých rodičů – pedagogů na bližší specifikaci výhod začlenění do běžné základní školy pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami:

- „Často se stává, že ostatní děti mohou dotyčného motivovat, vytáhnout ho výš, než je dle původního očekávání možné. A také se integrovaný naučí komunikovat a žít v majoritní společnosti.“
- „Začleněním do kolektivu se necítí tolik handicapovaný, určitě to má pozitivní vliv na jeho psychiku, neboť není odstrkován.“
- „Více podnětů, vztah ke stejně starým dětem, začlenění do kolektivu.“

Na základě uvedených odpovědí je zřejmé, že většina respondentů je toho názoru, že pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je jeho zařazení do běžné základní školy přínosné. U většiny rodičů i rodičů z řad pedagogů převládá názor, že pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je přínosný každodenní kontakt se svými „zdravými“ vrstevníky, díky kterým je jeho vzdělávání efektivnější.

10. Jak vnímáte event. přítomnost další osoby (asistenta pedagoga) ve výuce?

- A) pozitivně
- B) spíše pozitivně
- C) je mi to jedno
- D) spíše negativně
- E) negativně
- F) jinak - jak?.....

Na tuto otázku odpovědělo 38 dotazovaných, že přítomnost asistenta pedagoga ve výuce vnímají pozitivně (jeden dotazovaný uvedl, že přítomnost asistenta pedagoga prospěje i ostatním dětem), odpověď spíše pozitivně vybralo 19 dotazovaných. 3 dotazovaní uvedli, že je jim jedno, zda bude ve výuce přítomen asistent, či nikoliv a 7 dotazovaných (z celkového počtu 68) vnímají přítomnost pedagoga ve výuce spíše negativně. Odpověď negativně nevybral žádný z dotazovaných, ale jeden dotazovaný vybral jako svoji odpověď variantu „jinak“ a tuto svoji odpověď zdůvodnil tím, že se nemůže vyjádřit k přítomnosti asistenta ve výuce, neboť v takové výuce nebyl nikdy přítomen.

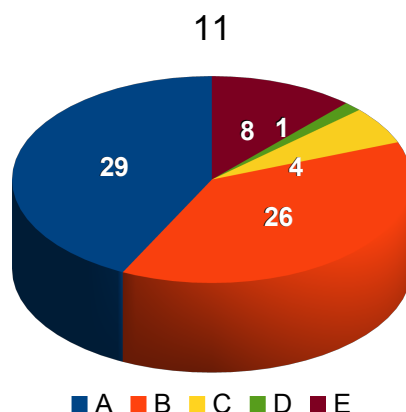
Možnost bližšího specifikování využil i jeden rodič – pedagog, který se vyjádřil následovně: *„Běžný pedagog nemá vzdělání na práci s postiženými dětmi, každé takové dítě by mělo mít asistenta.“* V souvislosti s tímto názorem nekoresponduje citace uvedená ve skriptech Speciální pedagogiky, že učitel by měl být teoreticky i prakticky připraven na výuku ve třídě s integrovaným žákem a disponovat základními speciálně – pedagogickými znalostmi.⁴⁶

Z uvedených odpovědí vyplývá, že naprostá většina dotazovaných souhlasí s přítomností asistenta pedagoga ve výuce.

11. Myslíte si, že je přítomnost další osoby (asistenta pedagoga) ve třídě nutná?

- A) ano
- B) spíše ano
- C) spíše ne
- D) ne
- E) nevím

⁴⁶ Myschker, Ortman 1999 in Mühlpachr, P. Speciální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010, s. 154

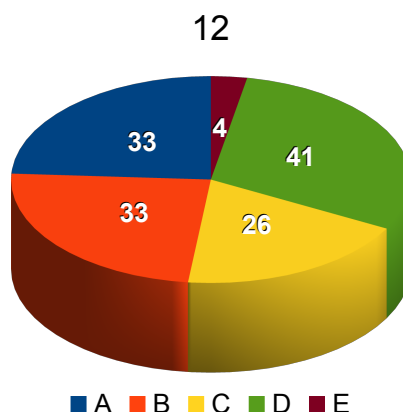

29 dotazovaných považuje za nutné, aby byl ve výuce, kde je žák se speciálními vzdělávacími potřebami, přítomen asistent pedagoga. 26 dotazovaných vybralo pro svoji odpověď variantu spíše ano. 5 dotazovaných si myslí, že přítomnost asistenta pedagoga ve výuce nutná není. (4 - spíše ne, 1 – ne) a 8 dotazovaných neví, zda je nutné, aby byl ve výuce přítomen asistent pedagoga.

Z uvedeného vyplývá, že 55 dotazovaných z celkového počtu 68 si myslí, že ve třídě, kde je zařazen žák se speciálními vzdělávacími potřebami, je nutná přítomnost asistenta pedagoga.

12. Co si myslíte, že je při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol největším problémem?

- A) bezbariérovost škol
- B) kvalifikovaní učitelé
- C) finanční náročnost výuky
- D) individuální přístup
- E) jiné problémy – *jaké?*.....

Respondenti mohli označit jednu, nebo i více odpovědí.

Za největší problém při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol byl označen 41x individuální přístup. 33x byla za zásadní problém označena bezbariérovost škol a kvalifikovanost učitelů. 26x byla vybrána finanční náročnost výuky a 4x byly vybrány - jiné problémy.

Za jiné problémy dotazovaní uvedli:

- „Je to především ochota dělat něco navíc.“
- „Neochota – či dokonce odpor některých rodičů k zařazení žáka právě do jejich třídy.“
- „Velký počet dětí ve třídě.“
- „Neochota měnit zaběhlé přístupy a nedostatek peněz na asistenty.“

Jeden respondent vidí za problematické to, když dítě se speciálními vzdělávacími potřebami ruší svým chováním ostatní během výuky. Jak uvedl: „Pokud se jedná pouze o tělesné postižení, nevidím v tom problém, ale pokud je dítě problémové a ruší svým chováním ostatní, považuji to za problém a myslím si, že takové problémové dítě následně stahuje všechny ostatní.“

Pouze dva dotazovaní rodiče - pedagogové se podrobněji vyjádřili k otázce největšího problému při integraci.

- „Může narušovat výuku celé třídy.“
- „Mělo by se opravdu pečlivě zvažovat, pro koho je integrace vhodná. Není dobré

za každou cenu integrovat každého. Integrace by měla mít pozitivní dopad na integrovaného i jeho okolí. Důležité je vytvořit podmínky pro úspěšnou integraci, to je ale nelehký úkol, neboť faktorů, které tyto podmínky ovlivňují, je mnoho. Lidé, kteří o ní rozhodují, mají často zkreslené představy o tom, jak třída funguje. Je důležité zvážit potřeby i ostatních dětí.“

Z uvedených odpovědí vyplývá, že většina rodičů si myslí, že zásadním problémem při začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je individuální přístup.

4.5 Závěr dotazníkového šetření

Inkluzivní vzdělávání je v současné době velice aktuální a diskutované téma. Vzhledem k tomu, že na úspěšnosti této formy vzdělávání se nemalou měrou podílí i rodiče integrovaných žáků, je velmi důležitá informovanost rodičů o cílech a podmínkách inkluzivního vzdělávání.

Hlavním cílem mojí bakalářské práce bylo zjistit, zda rodiče souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy a zda je rodičům jasný pojem pedagogická integrace a inkluzivní forma vzdělávání.

Tohoto cíle jsem chtěla dosáhnout prostřednictvím sestaveného dotazníku. Celkem 70 dotazníků jsem rozdala na dvou základních školách na okrese Vyškov. Zpracováno bylo 68 dotazníků.

Z hlediska pohlaví bylo ve výzkumu větší zastoupení žen (71 % z celkového množství).

Největší počet dotazovaných mělo vysokoškolské vzdělání a byli ve věku 31 - 40 let.

Pro větší názornost jsem vytvořila přehlednou tabulku, která ukazuje nejčastější odpovědi respondentů pomocí číselného a procentuálního vyjádření.

Tab. č. 1: Nejčastější názory rodičů

Nejčastější názory	Početní a procentuální vyjádření
Nejčastější chápání termínu pedagogická integrace je vzdělávání postižených/znevýhodněných dětí na běžných základních školách.	63 (tj. 93 %)
Nejčastěji je inkluzivní vzdělávání chápáno jako vzdělávání všech žáků s různými potřebami v jedné třídě.	55 (tj. 81 %)

Nejvíce respondentů souhlasí se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných základních školách.	27 (tj. 40 %)
Nejvíce respondentů souhlasí se zařazením žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do třídy, kterou navštěvuje jejich dítě.	34 (tj. 50 %)
Nejvíce respondentů si myslí, že pro ostatní žáky může být spíše přínosné zařazení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy.	26 (tj. 38 %)
Nejvíce respondentů je toho názoru, že pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je určité přínosné zařazení do běžné základní školy.	27 (tj. 40 %)
Nejvíce respondentů vnímá pozitivně přítomnost asistenta pedagoga ve výuce.	38 (tj. 56 %)
Nejvíce respondentů si myslí, že ve třídě, kde je začleněn žák se speciálními vzdělávacími potřebami, je nutná přítomnost asistenta pedagoga.	29 (tj. 43 %)
Za největší problém při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami považují respondenti individuální přístup.	41 (tj. 60 %)

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že naprostá většina respondentů – rodičů rozumí pojmu integrace/inkluze a že tito respondenti souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol. Pouze jeden respondent vyjádřil svůj negativní postoj, a to v tom případě, že by ve třídě, kde je integrován žák, bylo i jeho vlastní dítě.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že je přínosné i pro ostatní žáky integrovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Nejčastějším důvodem pro jejich kladnou odpověď bylo, že se děti naučí chápat jinakost a považovat ji za přirozenou součást života.

Stejný počet respondentů je toho názoru, že i pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je výhodné zařazení do běžné základní školy. A to především z toho důvodu, že mají přirozený kontakt se „zdravými dětmi“, kterým se chtějí vyrovnat, dochází k jejich socializaci a dosahují lepších studijních výsledků.

Dotazování pedagogové se také přikláněli k tomu názoru, že integrování žáci jsou kolektivem „zdravých“ dětí pozitivně motivováni a mnohdy dosahují daleko lepších studijních výsledků a „*mohou dotyčného vytáhnout výš, než je dle původního očekávání možné*“.

Vzhledem k tomu, že pracuji jako asistentka pedagoga, byla jsem zvědavá, jak budou

rodiče hodnotit přítomnost další osoby ve výuce. Naprostá většina dotazovaných vnímá pozitivně přítomnost asistenta pedagoga ve výuce a pouze jeden dotazovaný se vyjádřil, že si myslí, že přítomnost další osoby (asistenta pedagoga) ve třídě nutná není. A také pedagogové nevnímají asistenty jako „nežádoucí osoby“ ve výuce, ale naopak - přítomnost asistentů vítají a považují ji za velikou pomoc ve třídách s integrovaným žákem. Většina respondentů považuje za největší problém při integraci žáků individuální přístup. Respondenti měli možnost vybrat více odpovědí a je zřejmé, že mezi počtem jednotlivých odpovědí nebyly značné rozdíly. V této otázce se však již projevily určité rozporuplné názory na integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jak někteří dotazovaní rodiče, tak i rodiče – pedagogové zdůrazňují, že by se mělo zvažovat, pro koho integrace vhodná je a pro koho už není. Jednotlivci z řady dotazovaných uvedli jako další problém neochotu, velký počet dětí ve třídě a možné narušování výuky integrovaným žákem.

Ověření hypotéz

H1: *Nadpoloviční většina rodičů souhlasí s přítomností žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě běžné základní školy.*

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 27 (40 %) rodičů s integrací souhlasí, 21 (31 %) spíše souhlasí, 8 (12 %) nemá na tuto otázku vyhraněný názor, 12 (18 %) spíše nesouhlasí, 0 nesouhlasí. Dá se tedy usuzovat, že 71 % rodičů souhlasí.

Hypotéza se potvrdila.

H2: *Jako největší problém při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, budou rodiče označovat „kvalifikovanost učitelů“.*

Za největší problém byla 33x označena bezbariérovost škol, 33x kvalifikovanost učitelů, 26x finanční náročnost výuky, 41x individuální přístup, 4x jiné důvody.

Hypotéza se tedy nepotvrdila.

Shrnutí výzkumu

Dotazování rodiče souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol a rozumí pojmům pedagogická integrace a inkluzivní forma vzdělávání.

ZÁVĚR

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma integrace a inkluzivní vzdělávání.

V teoretické části jsem nejprve vymezila pojmy integrace/ inkluze a popsala první zmínky o těchto pojmech. Také jsem nastínila důvody pro zavedení inkluzivního vzdělávání.

Zjednodušeně lze inkluzivní vzdělávání chápat jako efektivní vzdělávání pro žáky s určitým handicapem, se speciálními vzdělávacími potřebami, v jejich spádových školách a ne ve školách speciálních.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala charakteristikou jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami a formou jejich začleňování. Teoretická část je zakončena kapitolou, která popisuje důsledky a projevy inkluze ve smyslu jejich výhod a možných těžkostí. Zmínila jsem individuální vzdělávací plán i služby asistenta pedagoga. V závěru teoretické části zdůrazňuji, že nejdůležitější pro správný průběh inkluzivního vzdělávání je funkční spolupráce školy a rodiny. Rodiče mohou významným způsobem podpořit kvalitu inkluzivního vzdělávání a jeho výsledky.

Právě z tohoto důvodu jsem se v praktické části zaměřila na pohled rodičů na inkluzivní vzdělávání. Cílem mojí bakalářské práce bylo zjistit, zda rodiče souhlasí s integrací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy a zda je rodičům jasný pojem pedagogická integrace a v čem spočívá inkluzivní forma vzdělávání.

V úvodu teoretické části této práce jsem vyjádřila svůj osobní názor, že rodiče jsou inkluzivnímu vzdělávání nakloněni a potěšilo mě, že se můj názor shoduje s výsledkem dotazníkového šetření, neboť většina z dotazovaných rodičů souhlasí se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na běžných základních školách. Vzhledem k mé profesi asistentky pedagoga mě také zajímal názor rodičů na přítomnost další osoby ve výuce a jsem ráda, že rodiče vnímají přítomnost asistenta pedagoga pozitivně a považují jeho účast ve výuce za nutnou.

V úvodu praktické části jsem vytvořila dvě hypotézy a formou dotazníkové metody byla první hypotéza - *Nadpoloviční většina rodičů souhlasí s přítomností žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě běžné základní školy* – potvrzena. Druhá hypotéza - *Jako největší problém při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami budou rodiče označovat „kvalifikovanost učitelů“* - se nepotvrdila.

Za největší problém při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami dotazovaní považují individuální přístup. Mě osobně toto zjištění velmi překvapilo, neboť ze své praxe vím, že učitelé respektují rozmanitost žáků. Pedagogové využívají různé učební styly, berou zřetel na individuální tempo jednotlivých žáků, podporují činnosti, ve kterých je žák dobrý a úkoly žákům zadávají diferencovaně. Ve výuce je možná přítomnost asistenta pedagoga, žáci jsou vzděláváni prostřednictvím individuálního vzdělávacího plánu,...

Z odpovědi na tuto otázku vyplývá, že problém je zřejmě v informovanosti rodičů. Proto je nutné, aby se vytvořil partnerský a otevřený vztah mezi školou a rodiči. Spolupráce školy s rodiči by neměla zůstat jen ve stereotypu třídních schůzek, je žádoucí pravidelné setkávání rodičů, učitelů i žáků. Toto setkání by mělo probíhat jak ve škole, tak i při mimoškolních aktivitách, kde může docházet k vzájemné neformální komunikaci o svých požadavcích, podmínkách, cílech tak, aby pedagogická integrace byla účelná a směřovala k úspěšnému začlenění a uplatnění všech dětí ve společnosti.

Jako studentka sociální pedagogiky, tzn. pedagogiky, která je zaměřena na celou populaci se přikláním k názoru, že všichni žáci mají mít právo a možnost vzdělávat se v běžné základní škole. Ovšem v případě, že žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami soužití se zdravými dětmi neprospívá, nedochází k rozvoji jeho vědomostí a dovedností, ba právě naopak dochází u něj k prohlubování pocitu vlastní insuficience, je zcela určitě na místě zvážit jinou formu vzdělávání, která bude lépe vyhovovat jeho individuálním potřebám. Na úspěšné integraci by se, dle mého názoru, měl podílet i sociální pedagog a to především kontaktem s rodinou dítěte se SVP, čímž by pomohl rodině s handicapovaným dítětem překročit pomyslnou hranici izolace od běžného světa směrem k novým kontaktům.⁴⁷

„Má-li rodina a škola připravit žáka na plnohodnotný život, nelze se obejít bez vzájemné intenzivní spolupráce s rodiči. Praxí v zahraničí je dnes sepsání dohody o spolupráci mezi školou a zákonnými zástupci, kdy se rodiče zavazují k průběžné společné evaluaci studia žáka (formou rozhovorů, dále pak rodičovských setkání, školních akcí). Pouze občasná a nesystematická spolupráce s rodiči nemůže vzdělávání jednotlivce výrazně podpořit. Naším cílem by měla být zodpovědná aktivní příprava žáků s postižením na život, nikoli posilování bariér na jejich cestě k integraci.“⁴⁸

47 Gillernová I., Mertin V. Psychologie pro učitelky mateřské školy. 2. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 181. ISBN 978-80-7367-627-8.

48 Bartoňová M., Vítková M. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III. Brno: Paido, 2009, s. 391. ISBN 978-80-7315-189-8

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy, zákony, vyhlášky

- [1] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.
- [2] Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, v platném znění.
- [3] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění.
- [4] Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění.
- [5] Vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb.

Literatura

- [6] BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3. vyd. Bratislava: Public Promotion s.r.o., 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.
- [7] BARTOŇOVÁ, M. Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zaměření na edukaci žáků se specifickými poruchami učení. 1. vyd. Brno: MSD, spol. s r.o., 2005. ISBN 80-86633-38-1.
- [8] BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-189-8.
- [9] BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5383-0.
- [10] BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami IV. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-201-7.
- [11] FISCHER, S., ŠKODA, J. Speciální pedagogika. Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0
- [12] GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-

7315-185-0.

[13] GILLERNOVÁ, I., MERTIN, V. Psychologie pro učitelky mateřské školy. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

[14] HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. Inkluzivní vzdělávání. Praha: Grada Publishing, a.s. , 2010. ISBN 978-80-247-3070-7

[15] KLENKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. et. al. Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5731-9

[16] KRATOCHVÍLOVÁ, J., HAVEL, J., FILOVÁ, H. Sebehodnocení inkluzivního prostředí na 1. stupni základních škol. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4948-2

[17] KRAUS, B., JŮZL, M., TANNENBERGEROVÁ, M. Teorie výchovy. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. ISBN 978-80-87182-04-8

[18] LECHTA, V. (ed.) Základy inkluzivní pedagogiky. Dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

[19] MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) Psychologie pro učitelky mateřské školy. 2. vyd. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-7367-627-8

[20] MICHALÍK, J. Škola pro všechny aneb Integrace je když... Vsetín: ZŠ Integra, 2002. ISBN 80-238-9885-X

[21] MÜHLPACHR, P. Speciální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2010.

[22] PANČOCHA, K. (ed.) Životní dráha jedince v inkluzivním prostředí. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5340-3

[23] UZLOVÁ, I. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním. Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-764-0

[24] VÁGNEROVÁ, M., STRNADOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. Náročné mateřství být matkou postiženého dítěte. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1616-2

[25] VÍZDAL, F. Základy psychologie. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.

Další literatura

- [26] Literární výchova ve specializovaných třídách základní školy. Závěrečná písemná práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2011, Marcela ZABLOUDILOVÁ.
- [27] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
- [28] Problémy integrace romských žáků do běžných škol a jejich řešení. Bakalářská práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Brno 2011, Radmila KRATOCHVÍLOVÁ, ved. pr. Prof. JUDr. Dalibor JÍLEK, CSc.
- [29] Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání základní škola speciální RVP ZŠS, VÚP Praha 2008.
- [30] Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní školy Vyškov, Morávková 40, příspěvková organizace.

Časopisy, novinové články

- [31] FROUZOVÁ, K. Obrat: zvláštní školy nekončí. Mladá fronta Dnes, 2013, č. XXIV/55, s. 4A. ISSN 1210-1168.
- [32] KVĚTOŇOVÁ, L. Dítě s handicapem je pro učitele výzva. Informatorium, Praha: Portál, únor 2013, s. 8-10. ISSN 1210-7506
- [33] SENGEROVÁ, B. Speciální školství: luxus, nebo ponížení? Rodina a škola, Praha: Portál, únor 2012, s. 24-25. ISSN 0035-7766
- [34] UZLOVÁ, I. Odpůrcům inkluze je dobrý jakýkoli argument. Informatorium, Praha: Portál, únor 2012, s. 18. ISSN 1210-7506
- [35] ZAPLETALOVÁ, J. Škola na cestě k inkluzivnímu vzdělávání. Poradce ředitelky mateřské školy, Praha: Forum s.r.o., 2012, s. 24-25. ISSN 1804-9745

Internetové zdroje

- [36] Důvodová zpráva ke školskému zákonu [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://aplikace.msmt.cz/htm/zakonvladaduvod28_8.htm
- [37] Inklusive Bildung-Jetzt! Sonderdruck Pädagogik, Heft. 2/2009 [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.gew.de/Binaries/Binary43645/SonderdruckManifest.pdf>

- [38] Inkluzivní vzdělávání a zkušenost s jeho realizací na vybrané střední odborné škole v Ostravě. Bakalářská práce, Zlín 2011, Jana BALCAROVÁ [online]. [cit. 2013-01-09]. Dostupné z: http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/14921/balcarov%C3%A1_2011_bp.pdf?sexuence=1
- [39] Integrace a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Bakalářská práce, Brno 2012, Pavlína HROBAŘOVÁ [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/268993/pedf_b/Bakalarska_prace.pdf
- [40] Integrace – inkluze dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do škol hlavního vzdělávacího proudu. Přehledová studie, Praha 2008, Petra PRŮCHOVÁ [online]. [cit. 2013-01-08]. Dostupné z: tarantula.ruk.cuni.cz/KKP-14-version1-petra_pruchova.doc
- [41] Integrace/inkluze žáků s tělesným postižením do základních škol v ostravském regionu. Diplomová práce, Brno 2007, Lenka MUCHOVÁ [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/200222/pedf_m/diplomova_prace.pdf
- [42] Integrativní/inkluzivní nebo segregativní vzdělávání žáků s tělesným postižením. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://svp.muni.cz/ukazat.php?docId=552>
- [43] Integrace. Pedagogicko-psychologická poradna Brno [online]. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.pppbrno.cz/page-rodice-evergreeny.php?evergreen=6>
- [44] Integrace postižených dětí na první stupeň základních škol a postoje učitelů prvního stupně k integraci. Rigorózní práce, Brno 2007, Radka MELICHEROVÁ [online]. [cit. 2013-01-07]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/80007/pedf_r/rigo_pro_tisk_cisla_stran.pdf
- [45] Integrace žáků s lehkým mentálním postižením do základních škol. Diplomová práce, Brno 2011, Terezie GŘUNDĚLOVÁ [online]. [cit. 2013-01-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/209020/pedf_m/text_diplomove_prace.pdf
- [46] Jak se cítí budoucí absolventi Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ připraveni na inkluzivní vzdělávání. Diplomová práce, Brno 2011, Barbora KOUTSKÁ [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/209419/pedf_m/
- [47] Jaké školy jsou inkluzivní? Evaluační nástroj inkluze na školách. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.inkluze.cz/clanek-501/jake-skoly-jsou-inkluzivni>

- [48] Názory rodičů romských žáků na vzdělávání jejich dětí se zaměřením na možnost inkluzivního vzdělávání. Bakalářská práce, Brno 2012, Zuzana FLORIANOVÁ [online]. [cit. 2013-01-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/363081/fss_b/
- [49] Prohlášení UNESCO ze Salamanky [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.csie.org.uk/inclusion/unesco-salamanca.shtml>
- [50] Projekty ZŠ Morávkova. [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: http://www.zsmoravkova.vys.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=81
- [51] Přípravenost školy k inkluzivnímu vzdělávání. Dotazník pro učitele [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/19_Pripravenost_skoly_k_inkluzivnimu_vzdelavani.pdf
- [52] Rámcové vzdělávací programy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, MŠMT [online]. [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>
- [53] Ukazatel inkluze [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.ferovaskola.cz/data/downloads/Index_inkluze.pdf
- [54] Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10775/umluva_info_160511.pdf

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PI DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,
studuji 3. ročník Institutu mezioborových studií v Brně, studijního programu Specializace v pedagogice, studijní obor Sociální pedagogika. Chtěla bych Vás touto formou požádat o vyplnění přiloženého dotazníku, který je součástí mého pedagogického výzkumu.

Dotazník obsahuje 12 otázek a jeho vyplnění Vám nezabere více než 5 minut. Vzhledem k jeho anonymitě se nemusíte obávat zneužití Vámi uvedených informací. Cílem této práce je zjistit názory rodičů na integraci dětí, se speciálně vzdělávacími potřebami, do běžné základní školy.

(Děti se speciálně vzdělávacími potřebami - děti, které vzhledem ke svému zdravotnímu postižení, či jinému znevýhodnění potřebují při svém vzdělávání speciální přístup).

Děkuji Vám za pochopení a za laskavé vyplnění dotazníku.

Ve Vyškově dne 20. března 2013

Petra Provozničková

1. Jaké je Vaše pohlaví?

a) muž b) žena

2. Jaký je Váš věk?

a) 18-30 b) 31-40 c) 41-50 d) 51-60 e) 61 a více

3. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

a) základní b) střední odborné c) střední s maturitou d) vysokoškolské

4. Co je to pedagogická integrace?

a) vzdělávání na univerzitách třetího věku
b) vzdělávání postižených/znevýhodněných dětí na běžných základních školách
c) nevím

5. Co je to inkluzivní vzdělávání?

a) společné vzdělávání všech žáků, s různými potřebami, v jedné třídě
b) vzdělávání dětí ve speciálních školách
c) nevím

6. Co si myslíte o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění) na běžných základních školách?

a) souhlasím
b) spíše souhlasím
c) nemám na tuto otázku vyhraněný názor
d) spíše nesouhlasím
e) nesouhlasím

7. Souhlasil/a byste, kdyby do třídy, kterou navštěvuje Vaše dítě, zařadili žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) na tuto otázku nemám vyhraněný názor
- d) spíše ne
- e) ne

8. Může být zařazení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné základní školy přínosem pro ostatní žáky?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

Pokud si myslíte, že ano, napište, prosím, čím?

9. Může být zařazení do běžné základní školy přínosem pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

- a) určitě ano
- b) převážně ano
- c) nevím
- d) převážně ne
- e) určitě ne

Pokud si myslíte, že ano, napište, prosím, čím?

10. Jak vnímáte event. přítomnost další osoby (asistenta pedagoga) ve výuce?

- a) pozitivně
- b) spíše pozitivně
- c) je mi to jedno
- d) spíše negativně
- e) negativně
- f) jinak – jak?

11. Myslíte si, že je přítomnost další osoby (asistenta pedagoga) ve třídě nutná?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

12. Co si myslíte, že je při integraci žáků se speciálně vzdělávacími potřebami do běžných základních škol největším problémem? Můžete zakroužkovat jednu nebo i více odpovědí.

- a) bezbariérovost škol
- b) kvalifikování učitelé
- c) finanční náročnost výuky
- d) individuální přístup
- e) jiné problémy – jaké?